

Коваль М. В., кандидат исторических наук,
Первый заместитель Секретаря Совета национальной
безопасности и обороны Украины, генерал-полковник
(Украина, Киев), gromada@rnbo.gov.ua

Оборонительная линия на востоке Украины в контексте исторического опыта фортификационного строительства

Автор освещает вопросы строительства современной линии обороны на востоке Украины и делает ретроспективный анализ значения укрепленных районов, созданных на украинских землях в XX веке для защиты территории.

Анализируя эффективность применения оборонных линий во время Второй мировой войны, исследователи отмечают, что под натиском немецких войск Красная армия не смогла удержать ни так называемую «линию Молотова», что была возведена вдоль границы, ни вторую линию обороны, так называемую «линию Сталина». Мнение, что в целом украинцы не оправдали надежд, наложило отпечаток на современные воззрения отдельных военных теоретиков о неэффективности фортификационных сооружений в современных войнах. Однако есть и позитивные примеры сегодняшнего дня, например, защита Марьинки Донецкой области, где российско-террористические войска потерпели поражение, так как не смогли преодолеть возведенные там фортификационные сооружения. Статья содержит общее обоснование необходимости строительства и применения долговременных фортификационных комплексов.

Ключевые слова: линия обороны, оборонительный рубеж, укрепленный район, фортификационные сооружения.

* * *

УДК 94=411.16

Шумінська Н. В.,
здобувач, секретар студмістечка,
Національний університет «Львівська політехніка»
(Україна, Львів), natalya-k85@mail.ru

УЧАСТЬ ЄВРЕЙСЬКОГО НАСЕЛЕННЯ В СТАНОВЛЕННІ ГАЛИЦЬКОЇ АРМІЇ

Досліджено участь єврейського населення в становленні та розвитку Галицької армії (ГА).

Метою даного дослідження є на основі аналізу архівних джерел, тогочасних часописів та мемуарів розкрити участь єврейського населення в становленні та розбудові ГА.

Для досягнення мети автор зупинилася на комплексному застосуванні загальнонаукових та спеціальних методів дослідження, що дозволило найбільш широко відобразити питання участі єврейського населення в становленні ГА. Зокрема, із загальнонаукових використано методи логіки, синтезу та аналізу, статистичний, абстрагування. Із спеціальних історичних методів при написанні статті використано методи історизму, проблемно-хронологічний та порівняльно-історичний.

В результаті проведеного дослідження встановлено, що найбільша кількість євреїв перебувала в медичній службі. Чималий внесок єврейське населення зробило також в самоохорону міст. Крім того, зустрічалися випадки, коли євреї зуртувалися для виконання певної мети, після досягнення якої не продовжували свою службу в лавах ГА.

Документи, віднайдені в архівах м. Львова та м. Києва, дозволяють піддати сумніву загальноприйняте твердження про добровільну участь євреїв в ГА.

Ключові слова: єврейське населення, євреї, Галицька армія, єврейський курінь, військова служба.

Участь Збройних сил України та інших формувань у антитерористичній операції, наочно показує важливість людського чинника, який не втратив свого значення, незважаючи на бурхливий технічний прогрес у військовій справі. Вдосконалення комплектування особовим складом неможливе без урахування національного історичного досвіду. Оскільки до лав Збройних сил України вступають не лише представники української національності, а й інших етнічних груп, дослідження проблем комплектування ГА особами інших національностей, зокрема єврейської є актуальним в наш час та потребує комплексного і глибокого вивчення.

Питання участі єврейського населення в розбудові Галицької армії частково знайшло відображення в працях окремих дослідників. Зокрема, С. Липовецький [7], Я. Тинченко [15], М. Фелер [16] зосередили свою увагу на

бойовій діяльності окремих єврейських офіцерів. Згадки про єврейських старшин зустрічаються також в працях О. Стецишина [13] та О. Дедика [6]. Проте, в зазначених дослідженнях відсутня цілісна картина, яка б дозволила оцінити внесок єврейського населення в становлення ГА.

Завданням даної статті є дослідження характеру участі єврейського населення в розбудові ГА.

Обов'язок військової служби в ЗУНР існував лише для чоловіків української національності у віці від 17 років. Проте, окрім українців, до Галицької армії почали вступати й представники інших етнічних груп, які були повноправними громадянами ЗУНР. Доволі активно на захист української республіки стало єврейське населення.

Варто відзначити, що на території Галичини ніколи не було такої ескалації конфліктів в українсько-єврейських відносинах, які відбувалися на Наддніпрянщині за часів Хмельниччини, Коліївщини чи на початку ХХ століття. І хоча за просвіченого абсолютизму Габсбургів євреї мали цілий ряд обмежень, їхнє життя виглядало набагато кращим, ніж одновірців по той бік східного кордону. За статистикою, перед Першою світовою війною у Львові євреї складали 70% усіх адвокатів міста та 60% лікарів, а 1910 р. 33% усіх студентів Львівського університету становили євреї. І це при тому, що ця третя за чисельністю національна група складала всього 12% населення Галичини [7].

Незважаючи на численні згадки про євреїв в ГА, ми не можемо з точністю назвати кількість представників єврейського населення в ній. Можна лише припустити, що їх було чимало. Так, у рубриці «Послідні вісті» в часописі «Золочівське слово» від 4 грудня 1918 р. подано інформацію про те, що багато вояків єврейської національності, що втікали зі Львова, вступали на службу до української армії аби помститися полякам за знущання над єврейським населенням. В цій рубриці відразу ж подавалася статистика втрат, які понесло єврейське населення у Львові: «Страти Жидів у Львові є величезні, доходять до 2 тисячів людей. В грошах готівкою до 40 мільонів, а в матеріалах і майні до мільярда корон» [12, с. 2].

Така ж невтішна статистика погромів євреїв у Львові подана і в «Станіславському голосі»: «Спалено 3 божниці і 80 домів. Убитих є 600, з того в одному домі згоріло 40 осіб. Около 10000 жидів остало без даху, 80 процент Жидів знищено до тла. Погром почався в п'ятницю і тривав до неділі по полудни без перерви» [1, с. 3]. За іншими даними число вбитих під час єврейських погромів становило від 2000 до 3000 людей, а понад 30000 єврейського населення залишилося без даху над головою [3, с. 4]. Не дивно, що після таких знущань поляків євреї почали вступали на службу до Галицької армії.

Слід зауважити, що служба євреїв в Галицькій армії носила специфічний характер. Неподинокими були випадки, коли євреї об'єднувалися у різні військові об'єднання лише на період необхідний для виконання якогось одного завдання, а після його завершення розходилися не продовжуючи своєї служби в ГА. До прикладу, при перевороті у Львові євреї стали на сторону українців, утворювали військові єврейські відділи, які завзято билися з польськими військами, чим суттєво допомогли українцям перейняти владу у свої руки [2, с. 2], і тим самим забезпечували правопорядок у місці. Газета «Chwila» згодом писала у редакційній статті, що

«протягом 1–21 листопада 1918 у львівських євреїв жоден волосок з голови не впав» [13, с. 126].

С згадка також про єврейський курінь в кількості 150 чоловік створений місцевим «жидом – поручником» у перших днях листопада в Коломиї. Цей курінь зробив неоціненну послугу місцевій владі своєю службою у гарнізоні. Щоправда, ця «жидівська служба» не була позбавлена власної вигоди, адже після встановлення української влади в Коломиї, євреї відмовилися від складення присяги. Також, місцева поліція неодноразово затримувала стрільців цього куреня, які виносили із складів державне майно. Проте це все не було важливим, адже в період, коли столиця Покуття була майже без війська і кожний вояк зі зброєю був на вагу золота, єврейський курінь справно виконував свою роботу [4, с. 10]. В результаті, за період з листопада 1918 р. по січень 1919 р. у Коломиї не трапилося жодного вбивства або пограбування, а місцевий український полевий суд не виніс жодного смертного вироку [13, с. 127].

Для охорони майна і життя єврейського населення в Тернополі було засновано єврейську самоохорону під проводом поручника колишнього австрійського 15 піхотного полку Салямона Ляйнберга. Коли Команда I корпусу прибула в Тернопіль, поручник С Ляйнберг звернувся до коменданта I корпусу полковника Микитки із пропозицією організувати із кількох сотень євреїв курінь Галицької армії. В результаті поручник Ляйнберг був іменований комендантом «Жидівського пробоевого куреня I корпусу УГА». Назва цього куреня у військових списках дійсно звучала «Жидівський пробоевий курінь», але з політичних поглядів він мав офіційну назву «Пробоевий курінь I корпусу Галицької Армії» [11, с. 20–21].

Адміністративно, курінь був самостійною частиною, а оперативно напряму підлягав команді I корпусу. Старшинський склад цього куреня становили переважно старшини–євреї. Стрільців–євреїв зголошувалося небагато. При формуванні куреня їх замінили добровольці–українці, які після відступу поляків стали масово вступати до війська [11, с. 23]. Курінь налічував 1200 чоловік включно з приділеними інструкторами і старшинами–українцями. Він мав 4 сотні по 220 стрільців, одну сотню скорострільів з 8 скорострілами, одну чету кінноти, одну сотню саперів, чету телефоністів і радіостанцію, яку поручник Ляйнберг, як здібний електротехнік сам інстальював власними силами [9, с. 257].

«Жидівський курінь» отримав назву «пробоевого», тобто «ударного», що свідчило про його бойові властивості та залучення до найважливіших бойових дій. Так, спочатку куреню довелося прикривати відступ ГА на лінії Тернопіль – Підволочиськ. Пізніше, перейшовши Збруч, «Жидівський курінь» брав участь у боях проти більшовиків й через Проскурів, Вінницю та Бердичів дійшов аж до околиць Києва – Святошина. Враховуючи, що Пробоевий курінь I корпусу Галицької армії прославився своєю відвагою та успіхами в боях усюди, де він проходив, ГА мала підтримку єврейського населення. А в Бердичеві Соломону Ляйнбергу навіть дозволили провести мобілізацію добровольців [7], яка була досить успішною. Про це свідчить стаття у газеті «Вперед»: «У перший день мобілізації на збірний пункт заявилася величезна маса закликаних. Подавляючу більшість оголошених складали євреї. Наплив явившихся на збірний пункт був так великий, що не було можливості в той же

день прийняти всіх що явилися і довгі черги їх залишилися на другий день... В останній день мобілізації було обявлено, що завдяки великому напливові оголошених на збірний пункт і неможливості через те закінчити мобілізацію, протягом трьох днів продовжується вона ще на п'ять днів... Тільки за перші два дні мобілізації наступило до армії біля шестисот чоловік, з яких євреї складають подавляючу більшість – майже 95–97 відсотків всього числа поступивших» [10, с. 2].

Але ні добра слава куреня, ні додаткова мобілізація не змогли вберегти бійців від тифу, який забрав дві третини особового складу «Пробоевого куреня». По–різному завершилася й доля вояків, які врятувалися від тифу. Частина з них через Одесу переправилася воювати до Палестини, інші ж залишилися на Наддніпрянщині або ж повернулися на Галичину. Серед останніх був і Соломон Ляйнберг [7].

З приходом на посаду коменданта 4–ої Золочівської бригади полковника Чмелика, розпочалося творення нової бойової частини бригади – кінної скорострільної сотні. Одним з командантів новоутвореної формації призначено єврея Салька Розенберга, якого стрільці дуже любили і називали «українським жидом», через відданість українській справі [5, с. 16]. Салько Ротенберг отримав офіцерське звання ще в австро–угорській армії за бойові відзнаки. Сотня Салька Ротенберга мала воєнізований оркестр, який складався з трьох кінних євреїв–скрипалів [15]. Подібно до «Жидівського куреня», єврейська сотня Золочівської бригади відзначилася хоробрістю на Східному та Західному фронтах, але на відміну від куреня, сотня Ротенберга майже вся, включно із сотником, загинула в боях з більшовиками [7].

В 11–й бригаді було організовано групу із 40 вояків під команду єврейського старшини, які служили в так званому «Гуцльському курені» [8, с. 43]. Цю чету єврейських добровольців команда куреня прийняла без відома Начальної команди і тому в період першого відступу ГА, передбачаючи через недостачу боєприпасів подальший відворот на схід, порадила цим добровольцям тихо і безшумно розійтися по домах, щоб уникнути помсти та переслідування зі сторони польського окупанта [14, с. 104].

Чи всі євреї, які служили в ГА були добровольцями? На це питання немає однозначної відповіді, адже в архівних документах зустрічаються згадки про насильне пригянення чоловіків єврейської національності до служби в армії. Так, в наказі НКГА від 30 червня 1919 р., містилася інформація, що команди бригад і куренів насильно забирали євреїв до військової служби, а вищому командуванню докладали, що вони приходили добровільно [17, арк. 29].

Тому, з приходом на пост головнокомандувача армії О. Греків категорично заборонив брати до війська євреїв. Зокрема він наголошував, що всім особам єврейської національності необхідно подякувати за лояльність і залучати до допоміжної служби без зброї (постачання боєприпасів, телефоністи, розвідники, тощо) тільки на добровільних засадах. Виняток зробили лише для сформованого в Тернополі «Жидівського пробоевого куреня I корпусу» [6, с. 88].

Найбільше євреїв в ГА служило при медичній службі і свою роботу вони виконували на найвищому рівні. О. Лазурко згадує про шпиталь у Самборі: «Через

місяць по тому, як влада перейшла до нас, хірургічне відділення нашої лікарні очолив сотник медичної служби медпрацівників УГА доктор Глянц (єврей). Чудовим лікарем був четник, медпрацівник УГА доктор Фастман (єврей). Загальне число євреїв у санітарних закладах УГА було значним, чого я не зауважував у наддніпрянській армії. Завдяки їм самборський військовий шпиталь, незважаючи на труднощі, відповідав висоті свого гуманітарно-санітарного звання». Військовим шпиталем у Станіславові керував єврей, лейтенант-медпрацівник УГА, магістр Зелінгер. Згадує О. Лазурко і лікаря дрогибицького шпиталю, лейтенанта-медпрацівника, доктора Кельнера. Той «був другим лікарем у лікарні; і за національними мотивами був у підпорядкуванні у доктора Терлецького, молодшого і за званням, і за віком». Із захватом згадує автор про сеанси гіпнозу, котрі проводив Кельнер [16].

Слід відзначити, що в ГА таки існувало примусове притягнення до військової служби громадян неукраїнської національності. Це стосувалося медичного персоналу у віці до 50 років. В ГА медикам надавали такий самий ранг, який вони мали в австрійській армії. Якщо серед призвонників були такі, які не хотіли служити чи не належно виконували свої обов'язки, до них застосовувалися наступні види покарань: перший раз – перенесення, другий – ануляція лікарського диплому та заборона практики в Україні, третій – депортація закордон. Примусовий призов стосувався виключно лікарської служби, і по-можливості за місцем проживання призвонника. Категорично заборонялося притягати цих осіб до фронтової служби [18, арк. 198].

Підсумовуючи вищевикладене, робимо висновок, що найбільше представників єврейського населення проходило службу в медичних структурах ГА. Досліджуючи місцеві часописи ми розкрили специфічний характер участі єврейського населення в ГА, а саме об'єднання євреїв для виконання певного завдання та самоохорона. Також, віднайдена інформація в архівних документах дозволяє стверджувати, що не всі євреї, які перебували в лавах ГА прийшли на службу добровільно.

Незважаючи на глибоке висвітлення проблеми участі єврейського населення в становленні ГА, подальшого дослідження потребує встановлення кількості євреїв, які проходили службу в ГА.

Список використаних джерел

1. Вісті із занятого Львова // Станіславський голос. Урядова часопись повітової Української Національної Ради. – 1918. – Ч.10. – С.3.
2. Вісті із Львова // Товмаські вісті. – 1918. – Ч.3. – С.2.
3. Вісті про Львів // Дрогобицький листок. – 1918. – Ч.3–4. – С.4.
4. Воробець В. Перші дні Української державності в Коломиї / В. Воробець // Український скиталець. – 1921. – Ч.4. – С.8–11.
5. Гайдучок С. Кінна скорострільна сотня / С. Гайдучок // Літопис Червоної калани. – 1930. – Ч.2. – С.16.
6. Дедик О. Г. Чортківська офензива. Частина I / О. Г. Дедик. – Львів: Вид-во «Астролябія», 2013. – 232 с.
7. Липовецький С. «Жидівський курінь» УГА [Електронний ресурс] / С. Липовецький // День. – 2009. – №117. – Режим доступу: <http://www.day.kiev.ua/uk/article/ukrayina - incognita/zhidivskiy - kurin - uga>.
8. Макарушка Л. Чортківська офензива / Л. Макарушка // Українська Галицька Армія: у 40-річчя її участі у визвольних змаганнях. – Вінніпег: Вид-во Д. Микитюка, 1968. – Т.4. – С.5–63.
9. Микитюк Д. Жидівський курінь / Д. Микитюк // Українська Галицька Армія: у 40-річчя її участі у визвольних змаганнях. – Вінніпег: Вид-во Д. Микитюка, 1958. – Т.1. – С.257–258.
10. Мобілізація на Україні // Вперед: робітничка газета. – 1919. – Ч.148. – С.2.
11. Нахман Г. Передісторія і історія жидівського побосового куріня I корпусу УГА // Г. Нахман // Український скиталець. – 1921. – Ч.4. – С.17–21; Ч.5. – С.17–23.
12. Послідні вісті // Золочівське слово. – 1918. – Ч.5. – С.2.
13. Стецишин О. Ландскнехти Галицької армії / О. Стецишин. – Львів: «Часопис», 2012. – 480 с.
14. Сулетичський С. 1-ий Побосевий Гуцульський Курінь / С. Сулетичський // Українська Галицька Армія: у 40-річчя її участі у визвольних змаганнях. – Вінніпег: Вид-во Д. Микитюка, 1960. – Т.2. – С.99–110.
15. Тинченко Я. Еврейский ударный батальон [Електронний ресурс] / Я. Тинченко // Еврейский обозреватель: страницы истории. – 2004. – 21/88. – Режим доступу: http://www.jewukr.org/observer/ea2003/page_show_ru.php?id=846#
16. Фелер М. Євреї в Українській Галицькій армії (УГА). Жидівський курінь [Електронний ресурс] / М. Фелер // Незалежний культурологічний часопис «Д». – 2007. – Ч.48. – Режим доступу: <http://www.ji.lviv.ua/n48texts/feller.htm>.
17. ЦДАВО України. – Ф.2192. Диктатор Західної області Української Народної Республіки м. Чортків і м. Кам'янець-Подільський. – Оп.1. – Спр.2. Листування з НКГА, накази по армії про виділення коштів для потреб армії, призначення на службу, військову мобілізацію старшин, відношення війська до цивільного населення, військові дії армії та ін. – 336 арк.
18. ЦДА у м. Львові. – Колекція м/ф 9. Матеріали архіву Наукового товариства ім. Т. Шевченка у Львові з Національної бібліотеки у Варшаві. – м/ф 92257. Українська Галицька Армія: корпуси і бригади. – 753 кадри.

References

1. Visty iz zajnjatogo L'vova // Stanislavs'kyj golos. Urjadova chasopys' povitovoi' Ukrain's'koi' Natsionalnoi' rady. – 1918. – Ch.10. – S.3.
2. Visty iz L'vova // Tovmasc'ki visti. – 1918. – Ch.3. – S.2.
3. Visty pro L'viv // Drogobyc'kyj lystok. – 1918. – Ch.3–4. – S.4.
4. Vorobec' V. Pershi dhi Ukrai'ns'koi' derzhavnosti v Kolomyi' / V. Vorobec' // Ukrai'ns'kyj skytalec'. – 1921. – Ch.4. – S.8–11.
5. Gajduchok S. Kynna skorostriil'na sotnja / S. Gajduchok // Litopys Chervonoi' kalyny. – 1930. – Ch.2. – S.16.
6. D'edyk O. G. Chortkivs'ka ofenzyna. Chastyna I / O. G. D'edyk. – L'viv: Vyd-vo «Astroljabija», 2013. – 232 s.
7. Lipovec'kyj S. «Zhydivs'kyj kurin'» UGA [Elektronnyj resurs] / S. Lipovec'kyj // Den'. – 2009. – №117. – Rezhym dostupu: <http://www.day.kiev.ua/uk/article/ukrayina - incognita/zhidivskiy - kurin - uga>.
8. Makarushka L. Chortkivs'ka ofenzyna / L. Makarushka // Ukrai'ns'ka Galic'ka Armiya: u 40-richchja i'i' uchasty u vyzvol'nyh zmagannjah. – Vinnipeg: Vyd-vo D. Mykytjuka, 1968. – T.4. – S.5–63.
9. Mykytjuk D. Zhydivs'kyj kurin' / D. Mykytjuk // Ukrai'ns'ka Galic'ka Armiya: u 40-richchja i'i' uchasty u vyzvol'nyh zmagannjah. – Vinnipeg: Vyd-vo D. Mykytjuka, 1958. – T.1. – S.257–258.
10. Mobilizacija na Ukrai'ni // Vpered: robityncha gazeta. – 1919. – Ch.148. – S.2.
11. Nahman G. Peredistorija i istorija «zhydivs'kogo pobojevogo kuri I korpusa UGA» / G. Nahman // Ukrai'ns'kyj skytalec'. – 1921. – Ch.4. – S.17–21; Ch.5. – S.17–23.
12. Poslidni visty // Zolochivs'ke slovo. – 1918. – Ch.5. – S.2.
13. Stecyshyn O. Landsknehty Galyc'koi' armii' / O. Stecyshyn. – Lviv: «Chasopys», 2012. – 480 s.
14. Suletyc'kyj S. 1-yj Pobojevyy Gucul's'kyj Kurin' / S. Suletyc'kyj // Ukrai'ns'ka Galic'ka Armiya: u 40-richchja i'i' uchasty u vyzvol'nyh zmagannjah. – Vinnipeg: Vyd-vo D. Mykytjuka, 1960. – T.2. – S.99–110.
15. Tynchenko Ja. Evrejskij udarnyj batal'on [Elektronnyj resurs] / Ja Tynchenko // Evrejskij obozrevatel': stranicu istorii. – 2004. – 21/88. – Rezhym dostupu: http://www.jewukr.org/observer/ea2003/page_show_ru.php?id=846#
16. Feler M. Jevrei' v Ukrai'ns'kij Galyc'kij armii'(UGA). Zhydivs'kyj kurin'[Elektronnyj resurs] / M. Feler // Nezaleznyj kul'turologichnyj chasopys «D». – 2007. – Ch.48. – Rezhym dostupu: <http://www.ji.lviv.ua/n48texts/feller.htm>.
17. CDAVO Ukrai'ny. – F.2192. Dyktator Zahidnoi' oblasti Ukrai'ns'koi' Narodnoi' Respubliki m. Chortkiv i m. Kam'janec'-Podil's'kyj. – Op.1. – Spr.2. Lystuvannja z NKGa, nakazy po armii' pro vydiennja koshtiv dlja potreb armii', pryznachennja na sluzhbu, vijs'kovu mobilizaciju starshyn, vidnoshennja vijs'ka do cyvil'nogo naselennja, vijs'kovi dii' armii' ta in. – 336 ark.

18. CDIA um. L'vovi. – Kolekcija m/f9. Materialy arhivu Naukovogo tovarystva im. T. Shevchenka u L'vovi z Nacional'noi biblioteki u Warshavi. – m/f 92257. Ukrai'ns'ka Galyc'ka armija: korpusy i brygady. – 753 kadry.

Shuminska N. V., researcher, Office Assistant at National University «Lviv Polytechnic» Student's Centre (Ukraine, Lviv), natalya-k85@mail.ru

Involvement and contribution of Jewish population in creation of Galitska Army

This article covers research findings pertaining to the Jewish population involvement in the creation and growth of Galitska Army.

The objective of this article is to research Jewish involvement and contributions to the GA, using background information found in the archives, journals and memoirs.

To achieve the objective of this article, the author used statistic methods, such statistical analysis, logics and abstraction. Other methods included historical, chronological and comparision analysis.

The results of this research showed that the majority number of the Jewish residents were highly involved in the medical services in the GA. Also, a significant amount of Jewish people united to achieve a common goal that, once was accomplished, led to termination of services in the GA.

It is also worth noting that some the literature review in the document archives in the city of Lviv and Kyiv point to the conclusion that the Jewish population's voluntary participation and contribution to the GA is under doubt.

Keywords: Jewish Population, Jews, Galitska Army, Jewish Battalion, Military Service.

Шуминская Н. В., соискатель, секретарь студгородка, Национальный университет «Львовская политехника» (Украина, Львов), natalia-k85@mail.ru

Участие еврейского населения в становлении Галицкой армии

Исследовано участие еврейского населения в становлении и развитии Галицкой армии (ГА).

Целью данного исследования является на основе анализа архивных источников, тогдашних журналов и мемуаров раскрытие участия еврейского населения в становлении и развитии ГА.

Для достижения цели автор остановилась на комплексном применении общенаучных и специальных методов исследования, что позволило наиболее широко отразить вопросы участия еврейского населения в становлении ГА. В частности, из общенаучных использованы методы логики, синтеза и анализа, статистический, абстрагирования. Из специальных исторических методов при написании статьи использованы методы историзма, проблемно-хронологический и сравнительно-исторический.

В результате проведенного исследования установлено, что наибольшее количество евреев находилось в медицинской службе. Немалый вклад еврейское население внесло также в самооборону городов. Кроме того, встречались случаи, когда евреи собирались для выполнения определенной цели, после достижения которой не продолжали свою службу в рядах ГА.

Документы, найденные в архивах г. Львова и г. Киева, позволяют подвергнуть сомнению общепринятое утверждение о добровольном участии евреев в ГА.

Ключевые слова: еврейское население, евреи, Галицкая армия, еврейский кузень, военная служба.

* * *

УДК 323.27

Бобина О. В., кандидат исторических наук, доцент, завідувач кафедри соціально-гуманітарних дисциплін, Національний університет кораблебудування ім. адмірала Макарова (Україна, Миколаїв), oleg.bobina@nuos.edu.ua

П. СОРОКІН, «СОЦІОЛОГІЯ РЕВОЛЮЦІЇ» І СОЦІОЛОГІЯ РЕВОЛЮЦІЇ – ЗАГЛЯДУЧИ ДЕВ'ЯНОСТУ РІЧНИЦЮ АМЕРИКАНСЬКОГО ВИДАННЯ І ДЕСЯТУ РІЧНИЦЮ УКРАЇНСЬКО-РОСІЙСЬКОГО ВИДАННЯ ПРАЦІ «СОЦІОЛОГІЯ РЕВОЛЮЦІЇ»

Майже сто років назад Європою прокотилась хвиля революцій, які змінили політичний ландшафт континенту. Російська революція була наймасштабнішою і радикальною. Сучасник і учасник цієї революції П. Сорокін проаналізував її з погляду біхевіоризму. Комплексний аналіз революції 1917–1921 рр. здійснено в першій англійській монографії вченого «Соціологія революції», яка вийшла в США в 1925 р. Лише в 2005 р. вона вийшла в Росії. Особливу роль при цьому зіграли українці. Перш за все Микита Шаповал.

Автор статті висвітлює методологічні підходи П. Сорокіна, які виходять за межі біхевіоризму. П. Сорокін використовує історико-порівняльний, демографічний, статистичний, політологічний метод. Ряд характеристик і методів можливо і необхідно застосувати до аналізу українських революцій.

Ключові слова: революція, Росія, Україна, П. Сорокін, соціологія революції, психологія революції, інтегральний підхід, соціальний конфлікт.

Українська соціо-гуманітаристика втрачає непогану рису, яка була зафіксована в радянській традиції, а саме, не забувати історичних і пам'ятних дат. Так, тихо й непомітно пройшли ряд дат пов'язаних з утворенням на початку ХХ ст. перших національних українських партій на підросійській Україні. Пройшло непоміченим сторіччя масових соціальних виступів в 1902–1903 рр., першої революції в Російській імперії 1905–1907 рр., т. ін. Хотілося-б зазначити, що радянська історична наука, завдяки гарно поставленій роботі з боку КПРС, чітко відслідковувала знаменні події і дати, і відгукувалась на них не лише «прохідними» статтями, а і досить ґрунтовними, серйозними роботами. виправляючи, хоча-б частково, і невчасно таке становище, звертаємо свою увагу на широке відзначення 115 річниці з дня народження П. Сорокіна в Росії (2014), а також річницю видання першої відомої англійської американської наукової праці вченого – «Соціологія революції» (січень-лютий 1925 р.) і перше видання цієї праці руською мовою [1; 4].

Національна гуманітарна наука має небагато праць присвячених П. Сорокіну (1889–1968). Можемо вказати на роботи І. І. Лукінова (1927–2004), І. Ф. Кураса (1939–2005), В. О. Кордун (1973) [2; 5]. Хоча саме «український слід» в біографії зиряновсько-американського соціолога дозволив видати його «Соціологію революції» руською мовою. Таким чином стоїть завдання актуалізації наукового доробку П. Сорокіна через українську рефлексію сорокінської теорії революції і соціального конфлікту. Необхідно, просто подякувати тим хто зберіг спадщину вченого і згадати М. Шаповала (1882–1932), І. Кураса, всіх інших українців хто залишив свій слід в інтелектуальній біографії П. Сорокіна. Особливо це важливо тому, що російська історіографія ігнорує тісні стосунки П. Сорокіна і відомого українського соціолога і політичного діяча М. Шаповала. Актуальність праць П. Сорокіна обумовлена існуванням своїх, українських, соціальних конфліктів і революцій як в ХХ ст. (1902–1903, 1905–1907, 1914–1915, 1917–1921, 1928–1933, 1944–1950, 1989–1990, 1993) так і в ХХІ ст. (2000–2001, 2004, 2013–2016). Цей ряд соціальних конфліктів різної інтенсивності, дозволяє і вимагає поставити за мету їхній аналіз через призму різних методологічних підходів, в тому числі і через призму інтегральної соціології П. Сорокіна. А соціологія війн і революції є її складовою частиною.

Через це в даній роботі ми ставимо такі завдання: а) вказати на основні досягнення історіографії соціології П. Сорокіна і його теорії революції за останні роки; б) висвітлити те, як життєвий шлях П. Сорокіна привів його до «Соціології революції»; в) зрозуміти методологічні підходи використанні П. Сорокіним при аналізі феномену революції і російської революції, зокрема.

Сама повна історіографія праць і наукової діяльності П. Сорокіна подана англійською мовою в роботі Б. В. Джонстона «Питирим Сорокін. Інтелектуальна біографія» [3]. Щодо колишньої радянської Росії, СРСР і сучасної Росії, ясно виявляються декілька етапів критики ідей відомого соціолога. Перші праці П. Сорокіна і